

ВІДГУК

Доктора мистецтвознавства, професора, завідувача відділом театрознавства
Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України
ВЕСЕЛОВСЬКОЇ ГАННИ ІВАНІВНИ
та завідувача кафедри оперної підготовки та музичної режисури НМАУ
ім. П. І. Чайковського,
професора, народної артистки України
КОЛЕСНИК ЄВДОКІЇ ВАСИЛІВНИ

**на творчий мистецький проєкт та його наукове обґрунтування
творчого аспіранта кафедри оперної підготовки та музичної режисури
Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського**

**СПИВАКОВСЬКОГО ОЛЕКСАНДРА ЮРІЙОВИЧА
«ОПЕРА БЕЛИ БАРТОКА «ЗАМОК ГЕРЦОГА СИНЯ БОРОДА»:
РЕЖИСЕРСЬКО-МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ КОНЦЕПТ»,**
поданий до захисту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора
мистецтва
за спеціальністю 026 .Сценічне мистецтво.

Актуальність теми творчого мистецького проєкту та обґрунтованість його положень. Актуальність обґрунтування та здійснення сучасного творчого мистецького проєкту лежить в площині його зацікавлення реципієнтом – слухачем і глядачем, інтересу до нього широкої публіки, а не лише фахівців. Відомого угорського композитора Бели Бартока складно назвати популярним в Україні. Його твори лише зрідка потрапляють в концертні програми українських виконавців, а єдина опера жодного разу не була презентована на вітчизняній сцені. При цьому, не викликає сумнівів, що творчість Бели Бартока є важливим мистецьким доробком світового рівня, то ж і його опера «Замок герцога Синя Борода», що сконцентрувала головні ідеї творчості композитора, викликає активну зацікавленість у діячів музичного театру різних країн. Таким чином, у автора рецензованого творчого мистецького проєкту першочерговим було завдання зацікавити громадськість тим, що їй не дуже відомо.

З цією метою Олександр Співаковський обрав шлях активного мотивування реципієнтів, аспекти якого, а також способи провокування живого інтересу публіки

до нового, системно викладені ним в теоретичній частині наукового обґрунтування проєкту. Так, у **Першому розділі** дисертант розглядає особливості функціонування сучасного інформаційного суспільства, і виявляє чинники його зацікавлення малими музично-театральними формами. О. Співаковський цілком справедливо вказує на вимушене згортання діяльності великих сцен під час пандемії COVID-19, на активний розвиток малих музично-театральних форм, котрі мають більше шансів бути успішно реалізованими в умовах перманентних локдаунів, воєнних станів та інших непередбачуваних катаклізмів.

Важливим є те, що дисертант акцентує увагу на проєктній формі функціонування сучасного оперного мистецтва. Прикметно, що О. Співаковський не залишає без уваги досвід своїх колег із NOVA OPERA, Open Opera Ukraine, RAZOM. Суттєвим моментом цього розділу є також теоретичний розгляд режисерських принципів у процесі втілення оперних творів з метою їх актуалізації.

У **Другому розділі** подано ґрунтовний мистецтвознавчий та режисерський аналіз оперного твору Б. Бартока «Замок герцога Синя Борода». Дисертант докладно розглядає обставини створення лібрето, першого виконання твору. Не можна не відзначити глибокий аналіз композиторського задуму і розгляд дисертантом особливостей композиції опери, що відтворюються графічно.

Разом з тим, левову частку уваги в цьому розділі приділено режисерським інтерпретаціям оперного твору Б. Бартока. О. Співаковський докладно розглядає спектаклі Андрія Жолдака, Кеті Мітчел та Маріуша Трелінського, здійснені в Ліонському та Баварському оперних театрах і в Metropolitan opera. Зауважимо, що аналізуючи ці постанови, дисертант час від часу полемізує з авторами вистав, інколи не погоджується з трактуванням, що свідчить про вияв його особистої творчої позиції.

Третій розділ роботи присвячений режисерській реалізації творчого мистецького проєкту О. Співаковського «Замок герцога Синя Борода», здійсненого на сцені Великого залу імені Василя Сліпака НМА України і дає уявлення про режисерське трактування оперної спадщини Б. Бартока автором роботи в

соціальному спрямуванні та про розуміння концептуального задуму вистави здобувачем.

У презентованому публічному представленні вистави як творчої мистецької складової проекту Олександра Співаковського знайдено нетривіальну форму подачі матеріалу, пов'язану з розширенням одноактної опери до двочастинної структури, де роль наступної після вистави компоненти відведено публічній рефлексії з фахівцем з психотерапії щодо порушеної в постановці та актуальної для сучасного соціуму проблеми аб'юзивних стосунків.

З метою актуалізації проблеми аб'юзивних стосунків через мистецький твір, режисер О. Співаковський обґрунтовує у роботі низку запропонованих ним символічних і метафоричних сценічних рішень, які зробили опуклими і очевидними для слухача і глядача психічні стани героїв, їхні настрої, комплекси, приховані перестороги. Варто відзначити, що сценічна версія О. Співаковського, яка відрізняється образною складністю, є спектаклем де органічно поєднані різні засоби виразності (просторове і світлове рішення, елементи сценографії, костюмів, гриму тощо).

Загалом структура рецензованого наукового обґрунтування має композиційну побудову з трьох ґрунтовних розділів, що деталізовано та покроково висвітлюють тему наукового творчого проекту. Методологія дослідження базується на ключових положеннях історичного, мистецтвознавчого, музикознавчого, театрознавчого та психологічного підходів (стосовно проблеми аб'юзу у сучасному суспільстві), концепціях сучасної музичної режисури, розроблених впродовж XX і XXI століть та урізноманітнених у реаліях сьогодення, що підкреслює цінність цієї наукової розвідки.

Поза загальне позитивне враження, у роботі наявні певні текстові огріхи. Є, приміром, вживання словосполучення «режисерська тенденція...» та його контекст у першому розділі наукового обґрунтування, а також у висновках до першого розділу. На нашу думку, варто було б також детальніше розглянути на теоретичному рівні композиційні особливості експресіоністичних творів, яким є

опера Б. Бартока. Адже їхня композиція суттєво відрізняється від класичної, дія в них розвивається лише по висхідній, а кожна наступна подія, що позначається як «станція» є завжди емоційно сильнішою за попередню.

Практичне значення дослідження полягає у визначенні особливостей режисерських утілень мистецьких проєктів у контексті інтегративних можливостей театральної сцени початку ХХІ ст., осмисленні феномену опер малих форм, а також специфіки постановочних проблем опери Б. Бартока «Замок герцога Синя Борода».

Результати дослідження можуть бути використані у подальших наукових розвідках цього жанру, у педагогічній та мистецькій діяльності режисерів музичних театрів.

Відповідність публікацій та мистецьких апробацій темі творчого мистецького проєкту. Основні наукові положення, висновки, режисерські рекомендації є результатом самостійних досліджень здобувача, не містять елементів плагіату та запозичень. Матеріали наукового обґрунтування апробовано на п'ятох міжнародних та одній Всеукраїнській науково-практичних конференціях, на пітчінгу оперних стартапів Всеукраїнського оперного форуму «OPERA UA 2021», а також висвітлено у публікаціях за темою творчого мистецького проєкту (сім публікацій у наукових виданнях, затверджених МОН України та міжнародних виданнях).

За темою творчого мистецького проєкту презентовано оперну виставу «Замок герцога Синя Борода» на сцені Великого Залу НМАУ імені П. І. Чайковського у червні 2022 року, доповнену публічною лекцією з психотерапевтом Веронікою Нагайченко щодо нюансів поведінки та моментів ідентифікації аб'юзивних стосунків.

Рівень виконання творчої мистецької складової. Вистава «Замок герцога Синя Борода» як фінальний момент реалізації творчої мистецької складової відрізняється абсолютно новим трактуванням, відходом від загальноприйнятих канонічних інтерпретацій оперної творчості Б. Бартока. Концентрація на соціальній

темі аб'юзу, її виявлення засобами сценічного мистецтва підкреслює додаткову актуалізацію режисерському задуму вистави. Вирізняється незвичне для постановок Оперної студії НМАУ імені П. І. Чайковського концептуальне вирішення вистави через «звану вечерю». Такий підхід дає багато можливостей для режисерських проявів у візуальних сценічних компонентах постановки.

Додатково варто відмітити режисерську новачку з паралеллю: семи страв – семи дверей Замку – семи жертв аб'юзивного впливу герцога Синьої Бороди, які дають наочне і глибоке розуміння контенту оперної постановки.

Загальне враження від компонентів оперної вистави: мізансценічного, світлового та сценографічного вирішення є позитивним та свідчить про опанування здобувачем сучасних театральних тенденцій світового музичного театрального процесу.

Підсумовуючи вищезазначене, підкреслимо, що загалом творчий мистецький проєкт О. Ю. Співаковського, виконаний на високому науковому та творчому рівнях, відповідає всім існуючим вимогам, а його автор заслуговує на присвоєння освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво».

Рецензент
Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач відділу театрознавства
Інституту проблем сучасного мистецтва
НАМ України,

Г. І. Веселовська

Рецензент
Завідувач кафедри оперної підготовки
та музичної режисури
НМАУ ім. П. І. Чайковського,
професор, народна артистка України

ВІДДІЛ
КАДРІВ
Засідую.
Старший інспектор
відбору кадрів ІТСМ НАМ України

Є. В Колесник

ЗАГАЛЬНИЙ
ВІДДІЛ
Засідую: начальник загального відділу
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського